

*Ózbekistan Mámleketlik Konservatoriyası Nókis filiali “Ulıwma kásiplik
hám social gumanitar pánler kafedrası”*

Kórkem ónertanıw qániygeligi

*2-kurs studentı **Muratbaeva Rayxan***

*Ilimiy basshı: **Kamalova G. M.***

***Anataciya:** Bul maqalada Qaraqalpaqstan muzıka mádeniyatınıń rawajlanıwında xalıq qosıqların hám kompozitorlıq qosıqların, operalardı atqarıp xalqımız kewlinen orın alǵan opera qosıqshısı ustaz docent, Ózbekistan hám Qazaqstan Respublikalarına xızmet kórsetken artist ataqlarınıń iyesi Roza Qutekeeva haqqında aytıp ótileđi.*

***Gilt sózleri:** muzıka, mádeniyat, mektep, vokal, koncert, ustaz, kórik tańlawlar,*

***Аннотация:** В статье рассказывается о Розе Кутекеевой — мастере, доценте и артистке, выступавшей как в Республике Узбекистан, так и в Республике Казахстан. Она является мастером оперного и композиторского пения, принимала участие в оперных постановках и завоевала популярность среди народа благодаря своему вкладу в развитие музыкальной культуры.*

***Ключевые слова:** Музыка, культура, школа, вокал, концерт, мастер, хореографические танцы,*

***Annotation:** The article is about Roza Kutykeeva – a master, associate professor, and performer who has performed in both the Republic of Uzbekistan and the Republic of Kazakhstan. She is a master of opera and composition singing, has participated in opera productions, and gained popularity among the people for her contribution to the development of musical culture.*

***Keywords:** Music, media, school, vocal, concert, teacher, choir dances, media days, poetry.*

Qaraqalpaq muzıka mádeniyatınıń XX-XXI ásirlerde rawajlanıwına úlken úles qosqan, hár túrli qaraqalpaq xalıq qosıqların, kompozitorlıq qosıqlardı atqarıp xalqımız kewlinen orın alǵan opera qosıqshısı, ustaz, docent Roza Qutekeeva haqqında aytıp ótpekshimiz.

Roza Qutekeeva Kegeyli rayonu Mateke Jumanazarov awılında 1965-jılı 12- yanvarda dúnyaǵa kelgen. Onıń shańaraǵı dıyxansılıq hám sharwashılıq penen shuǵıllanǵan. Roza shańaraqta 8 tuwısqanlı bolıp, 6 qız 2 ul. Tuwısqanlarınıń ishinde Roza kishkene waqtınan baslap muzıkaǵa yaǵnıy qosıq aytıwǵa júdá qızıqqan. Qızıǵıwshılıǵınıń bálent bolǵanlıǵı sonshelli aǵayın qızları menen birge olar oqıytuǵın mektepke barıp qosıq sabaǵınıń waqtında Roza hár túrli qosıqlardı aytıp beredi eken. Mine usınday talanlı shaqqan Roza 1972-jılı Kegeyli rayonındaǵı 11-sanlı orta arnawlı mekteptiń baslanǵısh klasına oqıwǵa baradı. Mektepte birinshi klass waqtınan baslap-aq kóplegen konsert, tańlawlarǵa eń kishkene qatnasıwshı bolıp qatnasıp jaqsı nátejelerge erisedi. Konsert hám kórik tańlawlarǵa “Mektebim”, “Gúbelek” qosıqların atqarǵan.

Roza mektep dáwirinde hár túrli kórik tańlawlarǵa qatnasıp jaqsı nátejeler menen 1982-jılı orta mektepti pitkerip soń muzıkaǵa degen qızıǵıwshılıǵı onı J. Shamuratov atındaǵı kórkem óner bilim jurtına jeteleydi, solay etip Roza Qutekeeva J. Shamuratov atındaǵı kórkem-óner bilim jurtınıń “Akademiyalıq qosıq bólimine oqıwǵa kiredi. Ol jerde vokal atqarıwshılıǵınan ustazı Qaraqalpaqstan xalıq artisti, Qaraqalpaqstan Respublikası xalıq bilimlendiriw aǵlası, pedagog Ilich Xojametov, muzıka ádebiyatınan Svetlana Levchenko, muzıka teoriyasınan Káramatdin Ótegenov, solfedjio sabaqlıǵınan Dariko Djańabaeva sıyaqlı ullı ustazlardan sabaq aladı. Roza kórkem óner bilim jurtında oqıp júrgen dáwirlerinde kóplegen kórik tańlawlarǵa qatnasıp joqarı nátejelerge erise baslaydı. 1983-jılı studentler arasında ótkerilgen kórik tańlawda Roza Qutekeeva “Janım apam”, “Adıńnan” qosıqların sheberlik penen atqarıp I-orın laureatı bolıw baxtına miyassar boldı. Áyne sol jılı Nókis qalasında Qaraqalpaqstannıń zúraát bayramı bolıwı múnásebeti menen kórsetiw

tayarlanađı, sol kórsetiwde Roza Qaraqalpaq kompozitorı N. Muxammetdinovtıń “Keń dala” qosıǵın atqaradı.

Roza Qutekeeva J. Shamuratov atındaǵı kórkem óner bilim jurtında oqıp júrgen waqıtları tek ǵana pedagog Ilich Xojametovtan sabaq alıp qoymastan, Ózbekistan xalıq artisti Bazarbay Nádirov hám belgili namager Ziywatdin Lepesovlardan qaraqalpaq xalıq qosıqlarınıń atqarıw jolların tereńnen úyrenedi. Sol tárizde sabaq alıp júrip tınıp- tınshımas qosıqshımız kórkem- óner bilim jurtında 2-kursınan baslap Bazarbay Nádirov hám Ziywatdin Lepesovlardıń másláháti menen “Ayqulash” ansamblıne jumısqa kiredi. Ol jerde Ziywatdin Lepesov hám Xalıq sazları ansamblı menen birgelikte birinshi bolıp qaraqalpaq xalıq qosıǵı “Kelte nalısh” soń belgili kompozitor N. Muxammetdinovtıń “Keń dala” qosıqların úyrenedi.

“Ayqulash” ansamblinde jumıs islep júrip Roza Qutekeeva Qaraqalpaqstanınıń barlıq rayonlarında ótkerilgen konsertlerde qatnasıp kompozitor D Djańabaeva muzıkasına “Qara tallarım”, Z Lepesovtıń “Qosıq aytaman”, O. Mameshovtıń “Alma bergen qollarınıdı saǵındım” qosıqların sheberlik penen atqaradı. Ansamblde islep júrgen dáwirlerinde Roza Qutekeeva qosıqshı sıpatında tanıla baslaydı. Óz ústinde tınımsız islewshi qosıqshımız “Ayqulash” ansamblı menen birge 1985-jılı Tashkent qalasınıń qala hám awıllarına barıp konsert keshelerin qoyadı, onnan keyingi konsert saparı Sibir boylap bir yarım ay dawam etedi. Roza J. Shamuratov atındaǵı kórkem-óner bilim jurtında tálim alıp júrip Qaraqalpaqstan Respublikasınıń bárshe rayonlarında, Ózbekistan Respublikası Tashkent qalasında, Daǵıstan Respublikası hám Sibir boylap bir neshe konsertler berip, tájiriybe almasıp qaytadı.

Roza Qutekeeva kórkem- óner bilim jurtın 1986-jılı joqarı náteyjeler menen pitkerip, sol jılı M. Áshrafıy atındaǵı Tashkent mámleketlik Konservatoriyasınıń vokal xor fakultetine oqıwǵa kiredi. Ol jerde Ózbekistan xalıq artisti, Xamza atındaǵı sıylıqtıń laureatı, docent Rozalinda Bergardovna Luttan akademiyalıq vokal sabaǵınan bilim aladı, jáne kamer qosıq atqarıwshılıǵı klasınan professor Sofiya AnatolevnaTsoy hám opera klasınan bolsa dirijior professor Zoxit Xaqnazarovtan sabaq alǵan. Bolajaq opera

qosiqshımız Konservatoriyada oqip júgen dáwirlerinde italyan, nemis, túrkimen, fransuz hám basqa tillerde qosıqlar, romanslar hám operalardan ariyalar atqarıp konsert hám tańlawlarǵa qatnasıp teńleslerinen aldıda júrgen.

Xosh hawaz iyesi menen sáwbetimiz dawamında ol balalıqtaǵı ármanları haqqında aytıp ótti. Roza Qutekeevanıń balalıqtaǵı ármanlarınıń biri Qaraqalpaqtıń birinshi operası yaǵınıy kompozitor N. Muxammeddinovtıń Ájeniyaz operasını atqarıw bolǵan eken. Onıń balalıq dáwirindegi ármanı ámelge asıp Tashkent Konservatoriyasında oqip júrgen waqıtlarında Roza jas student bolıwına qaramastan Ájeniyazdıń súygen yarı Xanzadanıń rólin 1987-jılı opera saxnaǵa qoyılǵan waqtında úlken sheberlik penen atqarıp beredi. Roza Qutekeeva Konservatoriyanı oqip bolǵannan keyin pitkeriw imtixanına S.Yudakovtıń “Maysaranıń hiylesi” operasındaǵı Ayxannıń obrazın tayarlaydı. Solay etip Roza Qutekeeva pitkeriw imtixanına dirijiyor, Ózbekistan xalıq artisti, professor Z. Haqnazarov bassılıǵındaǵı orkestr menen birge Ayxannıń ariyasın jaqsı atqarıp bes bahasın aladı soń jollama menen Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq Mámleketlik akademiyalıq muzıka teatrına vokal artisti bolıp kelip óz dóretiwshiligin baslaydı. Konservatoriyanı pitkergennen keyin 1991-jıldan baslap teatrda ótkeriletuǵın ushırasıwlarda belsendilik kórsetip kelmekte.

1993-jılı Tashkent qalasında ótkerilgen Qaraqalpaqstannıń mádeniyat kúnlerine qatnasıp qayttı. Sahra búlbiliniń dawıs diapazonı keń bolǵanlıǵı sonshellı qaraqalpaq kompozitorları N. Muxammeddinov, D. Djańabaeva, Q. Záretdinov, Sh. Paxratdinov, Z. Lepasovlar Qutekeevaǵa arnap onıń dawıs diapazonına tuwrı keletuǵın shıǵarmalar dóretken. Roza Qutekeevanıń repertuarında I.Yusupov sózine “Sálem saǵan tuwǵan jerim”, X. Dáwletnazarov sózine “Anajan”, N. Narzullaev sózine “Nókisim” h.t.b. kóplegen qosıqlar orın alǵan. 1995-jılı Ózbekistan hám Qaraqalpaqstan Respublikalarınıń mádeniyat kúnleri Qazaqstan Respublikasında bolıp ótedi. Roza ol jerge Ayqulash ánsambli menen birgelikte barıp bul konsertte L.A. Xamiydıń “Qazaq valsı” qosıǵın atqarıp tamashagóyler názerine túsedı. Jáne Roza Qutekeeva ushın quwanishlı waqıya bul jerden “Qazaqstanǵa xızmet kórsetken artist” ataǵı menen qaytıp keledi. Roza 2000-jılı dekabr ayında Ózbekistan Respublikası Tashkent qalasında

Qaraqalpaqstan mádeniyat kúnleriniń ashılıwına qatnasıp Q. Záretdinov muzıkasına “Búlbúl” qosıǵın atqaradı hám Ózbekistanǵa xızmet kórsetken artist ataǵın alıwǵa miyassar boladı.

Roza Qutekeeva jaqsı atqarıwshı bolıwı menen bir qatarda, tájiriybeli ustaz. Ol qaraqalpaq jas opera atqarıwshıların tayarlawǵa óziniń úlken úlesin qosıp kelmekte. Atap aytatuǵın bolsaq 1994-2022-jıllarda J. Shamuratov atındaǵı kórkem óner bilim jurtında (Házirgi nókis qániygelestirilgen mádeniyat mektebi) oqıtıwshı bolıp isley baslaydı. Keyingi jıllarda estrada vokal bóliminde, onnan soń akademiyalıq vokal bóliminde oqıwshılar tayarlaydı. 2022-jıldan baslap házirgi kúнге shekem kóplegen student jaslarǵa qosıq aytıw sırların úyretip atır. Roza Qutekeevanıń aldaǵı jumıslarında hám shákirtler tayarlawda tasqın tabıslar tileymiz.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Charshemov J. Problems of Using Karakalpak Folklore in Composers //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 3. – С. 270-273.
2. Charshemov J. A REVIEW OF MARKABAY JIEMURATOV'S WORK //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – С. 818-821.
3. Niyazbaeva A., Kamalova G. ÓZBEKISTON XALQ BAXSHISI QALLIEV TEÑELBAY GENJEBAEVICH IJODI //Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования. – 2023. – Т. 2. – №. 7. – С. 22-24.
4. Begis P., Kamalova G. M. SÓN BES JULDIZ //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 32. – №. 2. – С. 55-59.
5. Aysawle J., Kamalova G. M. SAHRA BÚLBÚLI ROZA QUTEKEEVA //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 32. – №. 2. – С. 60-66.
6. Dauletbaeva G., Kamalova G. A SHINING STAR //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 880-884.

7. Segizbaeva G., Kamalova G. M. DEVELOPMENT OF THE ORCHESTRA OF MUSICAL INSTRUMENTS IN KARAKALPAKSTAN //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 875-879.
8. Niyazbaeva A. J., Kamalova G. M. CHANQOVUZ MUSIQA ASBOBI VA UNING TURLARI //Journal of Integrated Education and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 1. – С. 26-30.
9. Kamalova G. M. et al. QARAQALPAQTIN' BAY MIYRASI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 32. – №. 2. – С. 52-54.
10. Kamalova G. M., Axmetovna M. A. QOBIZ HAM JIRAWSHILIQ DASTURLERIN SAQLAW //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 9. – №. 1. – С. 123-126.
11. Kamalova G., Akhmetovna M. A. THE LEGACY THAT HAS COME DOWN TO US AS "JETI ASIRIM" //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 9. – №. 1. – С. 117-122.
12. Kamalova G. M. et al. OZBEKSTAN XALIQ BAQSISI GAYRATDIN OTEMURATOV //TADQIQOTLAR. – 2023. – Т. 25. – №. 1. – С. 40-42.
13. Kamalova G. M. et al. OZBEK MUZIKASINDA BALALAR FOLKLORI //Journal of new century innovations. – 2023. – Т. 39. – №. 2. – С. 85-87.